

راهکارهای مورد نیاز در بررسی متون

گردآوری از: عاطفه قنبری*

مقدمه: یکی از مهمترین مراحل در فرآیند تحقیق، هدایت بررسی متون بصورتی مناسب می باشد. این فرآیند از نظر بیشتر دانشجویان و محققین وظیفه ای سنگین و خطیر است (۱). امروزه با توجه به رشد و توسعه فن آوری اطلاعات، محققین با انفجار اطلاعات مواجه هستند، به نحوی که تقریباً در یک روز ۶۰۰۰ متن علمی جدید منتشر می شود و آگاهیهای علمی تقریباً پس از گذشت هر ۵ سال دو برابر می گردد. نشر مجلات پرستاری از سال ۱۹۶۱ تا کنون به بیش از ۵۷۵ درصد افزایش یافته و دامنه وسیعی از گزارشات تحقیقی از طریق اینترنت در دسترس می باشد. بنابراین امروزه با استفاده از پایگاههای متعدد اطلاعاتی دستیابی به اطلاعات سهل تر شده است (۲)، لذا محقق سعی دارد با این مقاله به ارائه راهکارهای مناسب جهت هدایت بررسی متون و ساختار بندی آن بپردازد.

هدف از بررسی متون: هدف کلی بررسی متون ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات در دسترس در مورد عنوان مورد تحقیق و تعیین شکافی است که تحقیق مورد نظر سعی در تعیین آن دارد. هرت (۱۹۹۸) معتقد است که بررسی متون می تواند قبل از شروع تحقیق با عملیاتی نمودن عنوان مورد علاقه، سبب افزایش درصد موفقیت یک تحقیق گردد. البته این اعتقاد ممکن است با بعضی از رویکردهای کیفی مانند "استفاده از تئوری گراند که در آن محقق باید به بررسی متون تا مراحل پس از تحلیل نیز بپردازد"، تضاد داشته باشد (در واقع فرآیند بررسی متون باید در تمامی مراحل تحقیق از ابتدا تا انتهای آن صورت گیرد). به منظور دستیابی به هدف کلی مطالعه، بهتر است قبل از تدوین طرح

تحقیق و تعیین روش جمع آوری اطلاعات به بررسی متون پرداخته شود و یکی از نکات کلیدی در بررسی متون با کیفیت مناسب، بررسی برنامه ریزی شده و انتخاب راهکارهای مناسب جهت این بررسی است. در ابتدای بررسی سیستماتیک محقق باید چگونگی بررسی و چرائی انتخاب بعضی از عناوین و موضوعات را مشخص نماید (۱).

پولیت و هانگلر (۲۰۰۱) چهار مرحله مهم در هدایت بررسی متون را مورد توجه قرار داده اند که شامل مراحل زیر می باشد:

- الف- تعریف دامنه و زمینه بررسی متون
- ب- تعیین و انتخاب منابع اطلاعاتی مربوطه
- ج- بررسی متون و نحوه نگارش آن
- د- کاربرد متون بررسی شده جهت مطالعه مورد نظر (۳).

الف- تعیین دامنه بررسی: قبل از بررسی متون، باید زمینه و یا دامنه تحقیق مشخص شود، به عنوان مثال باید مشخص گردد آیا تحقیق شامل فعالیتهای تجربی یا تئوریک متمرکز بر چهارچوبهای پنداشتی یا مدلهایی خاص برای پدیده مورد مطالعه است؟ نکته مهم دیگر آن است که آیا بررسی متون بر فعالیتهای منتشر شده در مجلات علمی، گزارشات تجاری، پروژه های سازمانی و مقالات در کنفرانسها و ... متمرکز می باشد؟ در واقع با پاسخ به سئوالات فوق می توان دامنه بررسی متون را تا حدود زیادی مشخص نمود، در این صورت محقق در بررسی خود به چهارچوبهای متعددی دست می یابد که می تواند از آنها در تحقیق خود استفاده نماید.

* دکتری آموزش پرستاری، استادیار دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی رشت.

Business", "Consultancy in Medicine" با این کار می توان به دامنه وسیع تری از اطلاعات در مورد کاربرد مشاوره در حرفه پرستاری دست یافت. در مواردی که با دامنه وسیعی از اطلاعات مواجه هستید، می توانید با محدود نمودن سیستماتیک و کنترل نمودن بررسی، اطلاعات را محدود نمایید. این فرایند با استفاده از معیارهای ورودی و خروجی (inclusion & exclusion) تسهیل می گردد. ملانی و مگز (۱۹۹۹) مثالی روشن از معیارهای ورودی و خروجی را در ارتباط با واژه های کلیدی مانند ثبت، برنامه ریزی مراقبت پرستاری و برآیندهای بیمار فراهم نموده اند. معیارها ورودی شامل: چهارچوب زمانی، زبان و ملیت، متدولوژی روشن و آشکار، اندازه گیری برآیند و تمرکز بر برنامه ریزی مراقبتی، ثبت توسط پرستار یا متخصص و معیارهای خروجی شامل روش های غیر رسمی در برقراری ارتباط، سیستم اطلاعاتی مبتنی بر فناوری های مختلف در ثبت اطلاعات، متون مربوط به مراقبت های پرستاری در ارتباط با بیماری های روانی و اطفال و سیستم های مدیریت پرستاری در ارتباط با اندازه گیری فشار کاری پرستاران می باشد. محقق می تواند با انتخاب معیارهای ورودی و خروجی به چهار چوبی شفاف برای بررسی متون دست یابد، در مثال فوق تعیین این معیارها می تواند موضوع فوق را از ۳۰۴ منبع اطلاعاتی به ۱۳ منبع اطلاعاتی در بررسی متون محدود نماید.

ج- بررسی متون: زمانی که تنه اصلی بررسی متون مشخص گردید، محقق شروع به بررسی و خواندن متون می نماید. اولین رویکرد در این مرحله خواندن سریع چکیده ها و تنه اصلی متن به منظور دستیابی به دیدگاهی در مورد چه چیزی انجام شده است؟، چرا انجام شده؟، چگونه انجام شده؟ می باشد. اینکار نه فقط علم موجود در زمینه مورد نظر را مشخص می نماید بلکه شکاف های موجود در علم و محدودیت های متدولوژیکی را نیز روشن خواهد نمود، در این مرحله محقق قادر به تعیین موضوعات اصلی در بررسی شده

ب- تعیین و انتخاب منابع اطلاعاتی مربوطه: معمولاً افراد مبتدی جهت هدایت بررسی متون با صرف وقت زیاد به بررسی دستی و کامپیوتری در کتابخانه ها می پردازند. کتابداران می توانند در این زمینه به محققین کمک نمایند. منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه ها شامل موارد زیر است:

۱- چکیده ها و نمایه ها جهت بررسی دستی

۲- میکروفیش برای بررسی دستی

۳- دیسک فشرده که با استفاده از آن می توان به

دامنه وسیعی از اطلاعات دسترسی یافت.

پایگاههای متعدد اطلاعاتی در ارتباط با مراقبتهای

بهداشتی موجود است که به چند نمونه از آن اشاره می شود:

1-<http://www.Cochrane.co.uk>

(Cochran e Center)

2-www.Ebandolier.com(Bandolier)

3-www.York.ac.uk(Center for reviews & Dissemination)

4-<http://Cebm.jrnl.ox.ac.uk/>(Center for evidence-based medicine)

5-<http://nmap.ac.uk>(NMAP)

6-www.hta.nhsweb.nhs.uk(Health Technology Assessment)

7-www.Man.ac.uk/rcn(co-ordinating center)

8-www.enb.org.uk(ENB)

محقق در حین بررسی گاه با تعداد اندک متون

مواجه می شود، در شرایطی که تعداد متون خیلی کم

است جهت وسعت بخشی به بررسی باید از کلید

واژه های متفاوت که بازتابی از موضوع مورد علاقه

است، استفاده نمود، برای مثال محقق که به حقیقی

در مورد نقش های مشاوره ای پرستار علاقمند

می باشد که در حال حاضر به عنوان یک نقش جدید

در حرفه پرستاری مطرح است. به نظر می رسد با توجه

به جدید بودن این مفهوم احتمالاً در این زمینه متون

کمی در دسترس می باشد.

در این حالت می توان از دو واژه "Consultant"

و "Consultancy" در سایر رشته ها مانند تجارت،

پزشکی، ... استفاده نمود مانند "Consultancy in

که می تواند در ساختار نهایی بررسی متون اصلی کمک نماید.

د- ساختار بندی بررسی متون: راهکارهای متعددی جهت ساختار بندی متون بررسی شده وجود دارد، به خاطر داشته باشید که هدف اصلی بررسی متون دستیابی به دیدگاهی مناسب در مورد وضعیت فعلی اطلاعات موجود و سؤالی است که در ذهن محقق ایجاد شده است، مانند هر مقاله آکادمیک بررسی متون نیز باید شامل مقدمه، تنه اصلی و نتیجه گیری باشد.

□ **مقدمه:** مقدمه باید مشکل، هدف و ساختار بررسی را مشخص نماید و شامل منبع متون مورد استفاده مثل نمایه های بین المللی، خلاصه های پرستاری، دیسک های فشرده و ... باشد. لغات کلیدی باید مشخص شوند. تعیین این لغات دو هدف اصلی، وضعیت های تحقیق و جلوگیری از دوباره کاری را در ادامه روند بررسی دنبال نمایند، از طرف دیگر به محقق امکان کنترل و تعیین صحت اطلاعات در دسترس مجدد با همان معیارهای ورودی و خروجی و منابع را خواهد داد.

□ **تنه اصلی:** چهار روش اصلی در ساختار بندی تنه اصلی بررسی متون وجود دارد. بررسی متون تئوری، متدولوژیک در مورد موضوع مورد نظر، بررسی متون تئوری و سپس تجربی در بخش های مجزا، تقسیم متون به موضوعات متفاوت و بررسی متون به صورت تقویمی (زمانی).

۱- بررسی متون تئوری و سپس متدولوژیک در مورد موضوع مورد نظر: در موضوعاتی که در زمینه آنها متون تجربی وجود ندارد و تنها متون در دسترس، متون دارای ماهیت تئوری (مانند تحقیقات کیفی یا تئوری grounded) از این نوع بررسی استفاده می شود. هدف این بررسی دارای دو زمینه متفاوت شامل: **اول** بررسی تئوری های موجود در زمینه موضوع مورد نظر و **دوم** توجه به کاربرد این

تئوری ها در راستای دستیابی به متدولوژی مناسب جهت هدایت مطالعه ای جدید می باشد. در این نوع بررسی محقق باید به سؤالات زیر پاسخ دهد:

۱- آیا توالی در معانی ماهیت و یا شالوده اصلی موضوع مورد بررسی وجود دارد؟

۲- آیا بحث ها و جدل های مخالف در مورد ماهیت و شالوده اصلی وجود دارد، در صورت موجود بودن چه مواردی را در بر می گیرد؟

۳- شما به عنوان محقق، موافق یا مخالف این بحث ها هستید؟

۴- در صورتی که بحث و جدل مخالفی وجود ندارد، آیا ممکن است شما بر اساس تجربه و یا تئوری های موجود در مورد آن فکر کنید؟

ب- بررسی متون تئوری و سپس تجربی در بخش های مجزا: متون ممکن است شامل کارهای تئوریک متعدد (توصیف و توضیح مفهوم و ساختار) بر اساس تحقیق و یا مقالات تجربی بر اساس تحقیقات با یافته های تعیین شده باشد، در این نوع بررسی پس از کامل شدن و تجزیه و تحلیل متون تئوری باید متون تجربی را نیز به همان شیوه بررسی نمود. در متون تجربی باید به ارزیابی خاص متدولوژیهای مورد استفاده پرداخت و به سؤالاتی مانند آیا متدولوژی مطالعه، نتایج معتبرتری را در مقایسه با سایر مطالعات فراهم می نماید؟ آیا این مطالعه در مقایسه با مطالعات دیگران عملی تر است؟ پاسخ مناسب داد. گرچه این روش به عنوان روشی متعارف در هدایت بررسی محسوب می شود، باید مراقب بود که از توصیف تئوری در بخش اول و سپس توصیف مطالعات دیگران در بخش دوم اجتناب شود.

ج- تقسیم متون به موضوعات متفاوت: استراتژی سوم تقسیم متون به موضوعات مختلف است، در این مورد می توان به مثالی در مورد استرس اشاره نمود، در یک متن ممکن است استرس به صورت تعاریف و عامل استرس، تخریب روانی در پرستار، استراتژی های تطابقی در پرستاران، پاسخ های سازمانی به استرس و

تئوری فروید و تئوری تکامل اریکسون تقسیم می شوند، در مثال دوم متون مربوط به سیاست های اجتماعی در ارتباط با ناتوانی و یادگیری در طی سال های ۱۹۴۰-۱۹۲۰ است. (۱)

□ **نتیجه گیری:** در بخش نتیجه گیری باید به ارتباط تمامی موضوعات با یکدیگر پرداخت تا با دستیابی به یک نتیجه نهایی به طور منطقی، ایجاد یک مطالعه جدید و یا دستیابی به چهارچوب پنداشتی مناسب امکانپذیر گردد.

خلاصه: بررسی متون بخش مهمی از فرآیند تحقیق است، اهمیت آن در کمک به تعریف و پالایش سؤال تحقیق و طراحی مطالعه نباید نادیده انگاشته شود. این مقاله سعی نموده است که بعضی از چالش های موجود در بررسی متون مانند تعریف واژه های کلیدی، نحوه بررسی متون و تصمیم گیری در چگونگی ساختار بندی متون را مطرح نماید و به ارائه راهکارهای مناسب در این زمینه بپردازد.

در مورد درد، این تقسیمات شامل : تئوری های درد، بررسی و شناخت درد، کنترل درد، نگرش پرستاران به درد و اثرات آن بر تصمیم گیری و جنبه های فرهنگی درد باشد. در بررسی متون با هر موضوعی باید به سؤالاتی مانند آیا نتایج تئوریک وجود دارد؟ آیا دلایل و یا بحث های مخالف وجود دارد؟ در صورت عدم وجود آن شما به عنوان محقق بررسی کننده این متون چه نظری دارید؟ اگر نکات کلیدی متعددی در مورد پدیده مورد علاقه وجود دارد، دیدگاه مورد نظر شما چیست؟ پاسخ مناسب داد.

د-بررسی متون به صورت تقویمی: اگر چه این شیوه کمتر استفاده می شود ولی بررسی زمانی دارای جایگاهی خاص در روند تکاملی بررسی تئوری ها و آزمون و پالایش آنها در طول دهه های مختلف می باشد. دو مثال از تکامل بررسی متون به صورت تقویمی شامل تئوری های سایکوانالیز در طول قرن گذشته و تغییرات در سیاست های اجتماعی در ارتباط با نا توانی در یادگیری افراد می باشد. در تئوری های مکتب روانکاوی، متون به دو دوره زمانی متون مربوط به

منابع:

- 1-Carnwell, R. Daly, W. **Strategies for the Construction of a Critical review of the literature.** Nurse education in practice, 1, 2001, pp: 57-63
- 2-Burns, N. Groves, s. k. **Understanding Nursing Research.** Third editor. Philadelphia: W. B. Saunders co, 2003
- 3-Polit, D. F. Hangler, B. P. **Nursing Research: principles and Methods.** Philadelphia: J. B. Lippincott co. 2001.
- 4-Moloney, R. Maggs C. "A Systematic review of the relationships between written manual nursing care, Planning, record keeping and patient out comes". **Journal of advanced nursing**, 30(1), 1999.